

ρείται ὡς ἡ τελειοτάτη τῶν μέχρι τοῦδε. Ὁ ἐφευρετὴς καθείλκυσε τὴν πρώτην αὐτοῦ λέμβον εἰς τὴν λίμνην Michigan κατὰ τὸ 1851. Ἡ λέμβος αὕτη ἦν σιγαροειδὴς τὸ σχῆμα, εἶχε δὲ 40 ποδῶν μῆκος καὶ τεσσάρων ποδῶν μεγίστην διάμετρον, ἐν διαστήματι δ' ὀλίγων ἐτῶν τοσοῦτον ἐτελειοποίησε τὰ μέσα αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξάγνισιν τοῦ μεμολυσμένου ἀέρος κτλ., ὥστε ἐν μιᾷ περιστάσει παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν τε σύζυγον καὶ τὰ δύο αὐτοῦ τέκνα καὶ ἐδαπάνησεν ὀλόκληρον ἡμέραν ἀνερευνῶν τὸν πυθμένα τῆς λίμνης. Ἐν τῇ λέμβῳ εἶχεν ὡσαύτως ἡρμοσμένον καὶ πυροβόλον τῶν 6 λιτρῶν, μεθ' οὗ καὶ ἐδύθισθη, πυροβολήσας διὰ τῶν πυθμένων κατὰ τῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ταύτῳ ἠγγυροβολημένων πλοίων. Ἡ λέμβος αὕτη, ἥς ἡ ἐσωτερικὴ διαρρύθμισις ἦτο τεχνικωτάτη, ἠδύνατο νὰ τηρῆται διὰ μηχανισμοῦ εἰς οἰονδήποτε δεδομένον βάθος, ἀμα δὲ καὶ νὰ μένη παράλληλος τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς θαλάσσης, ἡ δὲ μετακίνησις βαρῶν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου τῆς λέμβου εἰς τὸ ἕτερον οὐδαμῶς ἐπηρέαζε τὴν ἰσορροπίαν αὐτῆς. Πλὴν τῆς λέμβου ταύτης ὁ Phillip ἐσχεδίασε καὶ ἄλλην ὠρισμένην διὰ πολεμικοὺς σκοποὺς, ὡς καὶ πλῆρες σύστημα πρὸς ἐκδύθισιν ναυαγησάντων πλοίων.

Ἀπὸ τοῦ 1854 πολλοὶ ἀναφέρονται ἀπόπειραι γενόμεναι ἐν τε Εὐρώπῃ (Ἀγγλίᾳ ἰδίως) καὶ Ἀμερικῇ πρὸς ὑποβρύχιον πλοῦν· φαίνεται ὁμοίως ὅτι οὐδεμία τῶν ἐφευρεθεισῶν λέμβων ἐκρίθη ὡς πληροῦσα τοὺς ὄρους τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, διότι οὐδεμία ἀναφέρεται ὡς γενομένη ἀποδεκτὴ καὶ ἐπικρατήσασα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1863 ὁ ἰσπανοὺς τοῦ γαλλικοῦ ναυτικοῦ Bourgois ἐναυπηγήσατο ἐν Rochefort καταδυτικὴν λέμβον, ἣτις, ὡς αἱ γαλλικαὶ ἀρχαὶ βεβαιοῦσιν, ἦν ἀνωτέρα πάσης τοιοῦτου εἶδους ἐφευρέσεως. Ἦτο δὲ σιγαροειδὴς ἢ ἰχθυοειδὴς τὸ σχῆμα καὶ καθεικύνθη κατὰ Μάιον τοῦ 1863, ἐξ οὗ χρόνου μέχρι τοῦ 1874 ἐγένετο ἀντικείμενον σειρᾶς πειραμάτων ἐν τῷ ποταμῷ Charente καὶ τῷ ἀνοικτῷ πελάγει. Λέγεται ὅτι τὰ πειράματα ἀπέβησαν ἐπιτυχῆ, ἀλλ' ἀξίοπιστοι περὶ τούτου πληροφοροίαι δὲν ὑπάρχουσι.

Ἡ λέμβος ὑποβρυχίας σχέδιον ἐξετέθη ἐν τῇ παγκοσμίῳ Ἐκθέσει τῶν Παρισίων τῷ 1867, εἰς οὐδένα ὅμως ἦν ἐπιτετραμμένον νὰ πλησιάσῃ ὅπως τὴν ἐξετάσῃ. Ἄλλαι τινὲς ἀπόπειραι ναυπηγήσεως ὑποβρυχίων λέμβων ἀναφέρονται γενομέναι ἐν Ἰσπανίᾳ μὲν ὑπὸ τινος Ναρκίσσου Μοντουριόλου, αἵτινες λέγονται ἐπιτυχεῖς, ἀν καὶ ἐν μεγίστῃ μυσικότητι τηρηθεῖσαι, ἐν Στοκχόλμῃ δὲ ὑπὸ Γάλλου τινὸς ὀνόματι Deschamps.

Ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις μετὰ τὸν ἀμερικανικὸν πόλεμον αἱ πρὸς κατασκευὴν ὑποβρυχίων λέμβων προσπάθειαι ἀπησχόλησαν πολ-

λοὺς. Πρῶτον ἐναυπηγήθη ἡ λέμβος ἡ κληθεῖσα «Λογικὴ Φάλαινα», ἣτις καὶ τοὶ διαφημισθεῖσα ἐν ἀρχῇ ἀπεδείχθη κατόπιν ὄλως ἀνεπιτυχής. Κατόπιν ἐγένοντο σχέδια καὶ προτάσεις διάφοροι, ὑπὸ τοῦ John W. Kelley τῷ 1869, ὑπὸ τοῦ δόκτορος Barbour κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, καὶ κατὰ τὸ 1872 ὑπὸ τοῦ κ. Rowell, ἀλλὰ καὶ τὰ σχέδια ταῦτα ἢ δὲν ἐξετελέσθησαν παντάπασιν, ἢ ἐκτελεσθέντα ἀπεδείχθησαν ὡς ἔχοντα τὰς αὐτὰς ἀτελείας, ἅς καὶ τὰ προηγουμένας γενομένα.

Ἡ νεωτάτη τῶν ἐφευρέσεων ἐν τῷ ζητήματι τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοίας εἶνε ἡ τοῦ Tosselli, ἣτις προώρισαι διὰ ναυκλαστρικοὺς σκοποὺς ἐν καιρῷ πολέμου, καὶ συνίσταται εἰς λέμβον μετὰ πολλῆς τέχνης κατασκευασμένην. Δι' αὐτῆς, ἢ ὁ ἐφευρετὴς ἐπωνόμασεν «Ἰποβρύχιον Ἀσπάλαικα», πολλάκις οὗτος κατήλθε κατὰ τὸ 1874 εἰς τὸν πυθμένα τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως, ἐν βάρει δηλαδὴ διακοσίων εἴκοσι τεσσάρων ποδῶν, εὔρε δὲ τὴν ἐφεύρεσιν αὐτοῦ θαυμασιῶς κατάλληλον δι' ὑποβρυχίου ἐρεύνας.

Ἄλλαι τινὲς ἀπόπειραι ἀναφέρονται ὡς γενομέναι περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἀγίου Φραγκίσκου Fernandez καὶ τοῦ ἐκ Newjersey Holland.

Τοιαύτη ἐν συνόψει ἡ ἱστορία τῶν γενομένων ἀποπειρῶν πρὸς ἐπίτευξιν ὑποβρυχίου ποντοπλοίας. Ἄλλὰ τὸ ζήτημα τοῦτο θέλει θεωρεῖσθαι ὡς μὴ σκοπίμως λελυμένον, ἐὰν μὴ ὑπερνικηθῶσι τὰ μερικὰ μειονεκτήματα τὰ σχετιζόμενα μετὰ τῆς χρήσεως τῶν καταδυτικῶν λέμβων. Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ἐγκρίνεται ἐν τῇ παρουσίᾳ ἀτελεῖ λύσει τῶν προβλημάτων τοῦ φωτός καὶ τῆς ταχύτητος. Ἐνόσφ ἡ ὑποβρύχιος λέμβος δὲν δύναται νὰ κινήται ταχέως ὑπὸ τῷ ὕδωρ, ἐνόσφ δὲν ἐξυρεθῇ μέσον τοῦ φωτίζειν αὐτὴν καὶ μέρος τοῦλάχιστον τῆς περιῆς τῆς λέμβου θαλάσσης, ἐν τῷ βάρει τῆς ὁποίας οὔτε νὰ διακρίνηται ἀντικείμενον οὔτε ἦχον· ἀκούση εἶναι εὐκόλου, σπουδαῖα ἀποτελέσματα ἀπὸ τῆς ὑποβρυχίου ποντοπλοίας δὲν δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν.

Η ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΟΥ ΕΡΝΑΝΗ

Τὴν εἰκοστὴν πέμπτην (δεκάτην τρίτην) λήξαντος Φεβρουαρίου ἐωρτάσθη ἐπὶ τοῦ κατ' ἐξαχθὴν Γαλλικοῦ θεάτρου τῶν Παρισίων ἡ πεντηκονταετηρίς τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ πρώτου δράματος τοῦ πρώτου τῶν ζώντων Γάλλων ποιητῶν, ἦτοι τοῦ «Ἐρνάνη» τοῦ Βίκτωρος Οὐγῶ.

Ὅταν τις ἀναλογισθῇ ὅτι τὸ δραματικὸν τοῦτο ἔργον τοῦ μεγάλου ποιητοῦ, ἀνεξαρτήτως τῆς περὶ αὐτοῦ γνώμης τῆς ἀπαθούς κριτικῆς, θεωρεῖται, σήμερον ἰδίως, ἐν Γαλλίᾳ ὡς ἐκπροσωποῦν πιστότερον παντὸς ἄλλου τὰς περὶ δράματος ἰδέας τοῦ Οὐγῶ, καὶ ὡς ὁ πρῶτος

καὶ ἀπρογωνιαῖος ἐν Γαλλίᾳ λίθος τοῦ ῥωμαντικοῦ οἰκοδομήματος, ὅπερ διὰ τοσοῦτου πατάγου καὶ πολέμου κατώρθωσε νὰ ἰδρῦσῃ πρὸ πεντήκοντα περίπου ἐτῶν ἐν τῇ γαλλικῇ φιλολογίᾳ ἔκτακτος ἀληθῶς ποιητικὴ γενεά· ὅταν τις γνωρίζῃ ὅποια διεξήχθη ἐπὶ μακρὰ ἔτη μάχη μεταξύ κλασικῶν καὶ ῥωμαντικῶν, οὐ μόνον διὰ καλῶν καὶ μέλανος ἀλλὰ καὶ διὰ φωνῶν καὶ πυγμῆς· ὅταν τις ἀναπολήσῃ, ὅτι μίαν τῶν κυριωτάτων καὶ κρισιμωτάτων περὶ τῆς νίκης συμπλοκῶν ὑπῆρξεν ἡ κατὰ τὰ 1830 πρώτη παράστασις τοῦ «Ἐρνάνη», καθ' ἣν τὸ μὲν ἡμισυ τῶν θεατῶν ἐχειροκρότουν ὡς παράφρονες, τὸ δ' ἕτερον ἡμισυ ἐσύριζον ὡς δαιμονιῶντες· δὲν θέλει βεβαίως ἀπορήσει πρὸς τὸ ἐπιβάλλον τῆς τελετῆς καὶ τὸ πανηγυρικὸν τοῦ θριάμβου, δι' οὗ ἐωρτάσθη πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἐν Παρισίοις ἡ πεντηκονταετηρίς τοῦ δράματος ἐκείνου, ὅπερ δικαίως δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ πρώτη καὶ κυρία σημαία τοῦ νικηφόρου στρατοῦ, τοῦ συγκεντρώσαντος βαθμηδὸν ἔκτοτε εἰς τὰς τάξεις του πάσας τὰς φιλολογικὰς δυνάμεις τῆς νέας Γαλλίας.

Ὅτε κατὰ πρότον παρεστάθη ὁ «Ἐρνάνης» ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, ἡ φιλολογικὴ ἐν Γαλλίᾳ ἐπανάστασις εἶχεν ἤδη ἀρχίσει, ἐνῶ ἐκμοφορεῖτο ἔτι ἡ πολιτικὴ τοῦ Ἰουλίου ἀνατροπή. Ἐνῶ δὲ οἱ πολιτευόμενοι συνεζήτουν περὶ συντάγματος καὶ βασιλικῶν προνομίων, ἐνῶ ἐν τῇ Βουλῇ καὶ τοῖς ἐκλογικοῖς συλλόγοις συνεταράσσοντο τὰ πνεύματα, καὶ ἐλογοκόπουν αἱ γλῶσσαι, ὁ κόσμος τῶν γραμμάτων διετέλει ἐν ἀγῶνι κεκρηυμένῳ καὶ ἡ διαμάχη τῶν γράφοντων συνεκροτεῖτο ἤδη πρὶν ἢ συμπλακῶσιν ἐν ταῖς ὁδοῖς οἱ δίχα φρονούντες περὶ τῆς πολιτείας. Ὁ λαὸς ἠτομαζέτο νὰ ρίψῃ θρόνον πολυετῆ, οἱ δὲ ποιητὰὶ συνέτριβον ἤδη τὰ εἰδῶλα τῶν παλαιῶν θεῶν, καὶ ἀνεκλήρυσον νέαν θρησκείαν. Τὸ παρελθὸν ἐπολεμεῖτο ὑπὸ πᾶσαν μορφήν, καὶ ὁ «Ἐρνάνης» ὑπῆρξεν τὸ κυριώτατον τῆς φιλολογικῆς ἐκείνης ἐπαναστάσεως πραξικόπημα. Ποιητὴς νέος, μεῖραξ ἔτι, ἀλλ' ἤδη μεγαλοφυῆς, εἶχεν ἀναβῆ εἰς τὰς ἐπάλξεις, καὶ ἐκρήμνιζεν ἄρδην τὸ γηραιὸν οἰκοδόμημα τῆς παλαιᾶς τραγωδίας. Κραυγὴν ἐρῶξαν τότε μεγάλην οἱ πιστῶς εἰς τὰ καθεστῶτα προσκείμενοι συντηρητικοί, οἱ τῶν παραδόσεων ἐχόμενοι, οἱ τὸν Ῥακίαν προσκυνοῦντες καὶ τὰς ἐνότητας τοῦ Ἀριστοτέλους εὐαγγέλιον ἀνακηρῦσσοντες τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Τὰ πολιτικὰ γεγονότα ἐπήνεγκαν αἰφνης τότε ἀντιπερισπασμὸν εἰς τὸν φιλολογικὸν σάλον τῶν πνευμάτων, καὶ ἡ Ἰουλιανὴ ἐπανάστασις κατηύνασε πρὸς ὄραν τὸν πολεμικὸν ἐκείνον πυρετόν. Ἄλλ' ἡ πρώτη ὄθησις εἶχε δοθῆ, ὁ σάλος ἐπῆλθε μετὰ μικρὸν σφοδρότερος, ἡ νίκη ἐγένετο ὀριστικὴ, τὸ δὲ ἐπαναστατικὸν δράμα ὑπῆρξεν οὕτως εἰπεῖν ἡ

ἀφετηρία κινήματος φιλολογικοῦ μεγάλης σημασίας, ὅπερ ἀνεμόρφωσεν ἐν βραχεῖ διαστήματι τὴν γαλλικὴν φιλολογίαν. Ὅτε ὁ «Ἐρνάνης» ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, τὰ πνεύματα ἦσαν ἡσυχώτερα καὶ δικαιοτέρα· ὁ πόλεμος εἶχε παύσει, οὐδὲ συνεκροτοῦντο πλέον πυγμαχίαι. ἐν τῷ θεάτρῳ περὶ τῆς νίκης. Ἐμεινεν οὕτω τὸ ἐξῆλλον δράμα ἐν τῷ δραματολογίῳ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, μέχρις οὗ προεγράφη κατὰ τὰ 1851 μετὰ τοῦ προγραφέντος ποιητοῦ, μόλις δὲ τῷ 1867 ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εὐφημούμενον καὶ χειροκροτούμενον μετὰ φανατισμοῦ, ὃν ὑπηγόρευε πολιτικὴ μᾶλλον ἀντιπολίτευσις, ἢ φιλολογικὸς φανατισμός. Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον διεκόπησαν καὶ πάλιν αἱ παραστάσεις του ὑπὸ τῶν μεγάλων συμβεβηκότων τοῦ 1870, καὶ μόλις πρὸ δύο ἐτῶν ἤρχισε διδασκόμενος ὁ «Ἐρνάνης» ἀπὸ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς, ἐν πάσῃ δυνατῇ πομπῇ καὶ μεγαλειότητι, νεαρὸς πάντοτε καὶ πάντοτε θαυμάζομενος ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ κοινού.

Τοιαύτη ἐν ὀλίγοις ἡ θεατρικὴ ἱστορία τοῦ ὀνομαστοῦ δράματος, ὅπερ πρὸ ἑνὸς περίπου μηνὸς ἐώρτασεν ἐν Παρισίοις τοὺς χρυσοῦς αὐτοῦ γάμους μετὰ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς.

Ἡ παράστασις τῆς 13 (25) Φεβρουαρίου δὲν εἶχε βεβαίως τὸ δριμύ καὶ παράδοξον θέλημα τῆς πρὸ πενήκοντα ἐτῶν πρώτης διδασχῆς τοῦ «Ἐρνάνη», ἀλλ' εἶχεν ὅμως πᾶσαν τοῦ θριάμβου τὴν μεγαλειότητα, καὶ ὄλην τοῦ πανηγυρικοῦ μνημοσύνου τὴν ἐπιβάλλουσαν γοητείαν. Δὲν ἦτο πλέον μάχη οὐδὲ συμπλοκή, οὐδὲ νίκη, ἀλλὰ νίκης ἀνάμνησις καὶ καθιέρωσις. Δὲν ἐμύριζε πλέον πυρίτιδα, ἀλλὰ δάφνην καὶ μύρτον. Περιττόν, ἐννοεῖται, νὰ βῆθῃ, ὅτι ἡ αἴθουσα τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου ἦτο πλήρης τὴν ἐσπέραν ἐκείνην μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῆς γωνιῶν, ὅτι οἱ ὀνομαστοὶ τῆς πρώτης γαλλικῆς σκηνῆς ἠθοποιοί, καὶ ἰδίως ἡ διάσημος Σάρα Βερνάρ ὡς Δόνα Σόλ, ἀπεδείχθησαν αὐτοὶ ἐαυτῶν κράτιστοι, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος, ὅτι πᾶσαι αἱ τῆς γαλλικῆς πρωτευούσης ἐπισημότητες, φιλολογικαὶ καὶ πολιτικαί, ἔσπευσαν νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸν πολὺν ποιητὴν τὸν προσήκοντα φόρον τῶν εὐφημιῶν καὶ χειροκροτημάτων. Ὡς τοιαύτη, ἡ παράστασις ἐκείνη δὲν ἦτο πάντῃ ἀσυνήθης, διότι πάντοτε σχεδόν, ὡσάνεις ἀπὸ δύο ἤδη ἐτῶν ἐδιδάσκετο ὁ «Ἐρνάνης» ἀπὸ τοῦ γαλλικοῦ θεάτρου, ἡ αἴθουσα αὐτοῦ εἶχεν ἐορτάσιμον τὴν ὄψιν. Ἄλλ' ὅ, τι ἰδίως διέκρινεν αὐτὴν ἦτο ἡ ἔκρη οὕτως εἰπεῖν πράξεις τοῦ δράματος. Ἀφοῦ, μετὰ τὰς φοβερὰς λέξεις τοῦ Don Ruy Gomez:

Morte! Oh, je suis damné!

κατεπετάσθη ἡ αὐλαία ἐπὶ τῶν πτωμάτων τοῦ «Ἐρνάνη» καὶ τῆς Δόνας Σόλ, ὀλίγαί μόνις παρῆλθον στιγμαί, καὶ ἀνεπετάσθη πάλιν, ἀποκαλύψασα πανηγυρικῶς διεσκευασμένην τὴν σκηνήν, καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐστημένην τὴν προτομὴν τοῦ

ποιητοῦ, λαξευθεῖσαν πρὸ τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν ὑπὸ τοῦ διασήμεου Δυαὶδ' d'Angers, ὅτε στενὴ φίλια συνήγου τοὺς δύο μεγαλοφυεῖς νεανίας. Τὴν προτομὴν τοῦ Οὐγῶ ἐφώτιζον θαυμαστοὶ ἐκ κρυστάλλου φανοί, περιστοιχίζον δὲ πάντες οἱ τὸν «Ἑρνάνην» διδάξαντες ἠθοποιοί, εὐλαβῶς πρὸ αὐτῆς κλίνοντες τὴν κεφαλὴν. Ἡ πρὸ μικροῦ δόνα Σὺλ ἀπεσπᾶσθη τότε τοῦ δαίλου, καὶ μικρὸν προχωρήσασα, ἀπέτεινε πρὸς τὸν ποιητὴν ὠραίαν σιχηρὰν προσφώνησιν, πλήρη αἰσθημάτων καὶ χάριτος, γεγραμμένην ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ συγχρόνου Γάλλου ποιητοῦ Φραγκίσκου Κορρέε, ἀφηγουμένην δὲ τὴν ἐμπαθὴ μάχην μεταξὺ κλασικῶν καὶ ῥομαντικῶν, ἧς ὁ «Ἑρνάνης» ὑπῆρξε τὸ σύνθημα καὶ ἡ ἀφετηρία, πανηγυρίζουσαν τὴν νίκην, καὶ ψάλλουσαν τὸν θρίαμβον τοῦ ποιητοῦ.

Ἴδου ἡ ὠραία καὶ πλήρης ἐμπνεύσεως ἀρχὴ τῆς προσφωνήσεως ταύτης, ἧτις ἀπαγγελλομένη διὰ τῆς μεταλλικῆς ἐκείνης φωνῆς τῆς Βερνάρ, ἧς οὐδεὶς ἀκούσας αὐτὴν ἐλθισμόνησε τὸ γόητρον, συνεχίνησε μέχρι παραφορᾶς τὸ πυκνὸν ἀκροατήριον :

Hernani! Cinquante ans sont passés! mais ce nom Résonne dans nos coeurs comme un bruit de canon, Et grise nos cerveaux comme une odeur de poudre; Et, quand grande un écho lointain de cette foudre, Quiconque a le respect et le culte du beau Sent passer sur son front une ombre de drapeau. Cinquante ans sont passés! Il n'en reste plus guère, Helas! des grands soldats de cette ancienne guerre. Mais il est toujours là, celui dont le cerveau Fit naître pour le monde un idéal nouveau. Le sublime héros survit à l'épopée; Le vieil arbre est debout dans la forêt coupée; Et, sous ses cheveux blancs, l'aïeul robuste et tel Qu'il sera centenaire avant d'être immortel!

Μετὰ τὸ τέλος τῶν στίχων τοῦ Κορρέε, οὗς δὲν ἤκουσε μὲν ὁ Οὐγῶ, ἀπὼν τοῦ θεάτρου, ἀλλ' ἐχειροκρότησαν ἐκ τινος τῶν θεωρειῶν παταγωδῶς οἱ δύο τοῦ ἔγγονοι, Γεώργιος καὶ Ἰωάννα, προσῆλθεν ἡ Σάρα Βερνάρ εἰς τὴν προτομὴν καὶ ἀπέθηκε κλάδον φοίνικος ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου τῆς. Ἀπερίγραπτος ἐξεβράχη τότε ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ κοινοῦ, καὶ ἐκμανεῖς ἐζήτουν οἱ παριστάμενοι τὸν γηραιὸν ποιητὴν. Ἄλλ' ὁ ποιητῆς ἔλειπεν, ὡς προείπομεν. Δὲν ἔλειπεν ὅμως ἐκ τῆς πρώτης παραστάσεως τοῦ ἔργου του, ἐν ἔτει 1830, ὅτε, πένης καίτοι γνωστὸς ἤδη ἐκ τῶν λυρικῶν του ποιήσεων, ἐκαρᾶτο ἀπὸ τῶν παρρασκηνίων τὴν ἐκβασιν τῆς φοβερᾶς καὶ κοισίμου μάχης, ἧτις πλὴν τῆς φιλολογικῆς νίκης, ἐμελλε νὰ δώσῃ ἄρτον εἰς τὸν νεόνυμφον ποιητὴν. Πεντήκοντα μόλις φράγκα εἶχε, λέγουσι, τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἐν τῷ θυλακίῳ του ὁ ποιητῆς τῶν Ἀνατολικῶν Ἀσμάτων, ἡ δὲ νεαρὰ σύζυγός του εἶχε δίκαιον ἀνακράξασα φαιδρὰ μετὰ τὸ νικηφόρον τέλος τῆς πικραστάσεως :

— Ὁὰ ἔχωμεν τοὐλάχιστον νὰ πληρώσωμεν τὸν ἄλλον μῆνα τὸν ἀροτοπώλην!

Οἱ καιροὶ μετεβλήθησαν ἔκτοτε καὶ συμμετεβλήθησαν μεγάλως καὶ τὰ πράγματα. Ὁ πένης τότε νεανίας εἶνε σήμερον γέρον, πλουσιώτατος—καὶ ἱκανῶς φιλάργυρος, λέγουσιν αἱ κακαὶ γλώσσαι—, περιττὸν δὲ πάντα φρονεῖ νὰ παρευρίσκειται εἰς τὰς παραστάσεις τῶν δραμάτων του, διότι περιττοὺς ἴσως πλέον ὑπολαμβάνει καὶ τοὺς στεφάνους τῆς κοινῆς εὐφρομίας.

Τὴν πανηγυρικὴν παράστασιν τοῦ Ἑρνάνη παρηκολούθησε πολυτελεστάτον συμπόσιον, δοθὲν ἐν τῷ Ἡπειρωτικῷ Ξενοδοχείῳ εἰς τιμὴν τοῦ Οὐγῶ ὑπὸ τῶν παρισίων δημοσιογράφων καὶ κριτικῶν, καὶ συγκαλέσαν παρὰ τὴν αὐτὴν τράπεζαν, πλὴν τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ γαλλικοῦ τύπου, πολλὰς ἔτι ἄλλας ἐπισημοτήτας ἐκ τοῦ κόσμου τῶν γραμμικῶν καὶ τοῦ θεάτρου. Ἡ Σάρα Βερνάρ, καθήμενὴ δεξιόθεν τοῦ ποιητοῦ, ἀπήγγειλε καὶ πάλιν περὶ τὸ τέλος τοῦ δείπνου τοὺς ὠραίους στίχους τοῦ Κορρέε, ὃ δὲ διακεκριμένος δραματογράφος Διμίλιος Augier προείπεν εἰς ὑγειάν τοῦ Οὐγῶ, ἐκ μέρους τῶν δραματικῶν συγγραφέων τῆς Γαλλίας προσφωνήσας αὐτῷ τὰ ἐπόμενα μετὰ βαθέως συγκεκινημένης φωνῆς :

»Ἀγαπητὲ καὶ ἐνδοξε διδάσκαλε!

»Πόσοι ἐκ τῶν ἑορταζόντων σήμερον εἰς τιμὴν σου τὴν ἑορτὴν ταύτην δὲν εἶχον ἔτι ἀνδρωθῆ, πόσοι δὲν εἶχον ἔτι γεννηθῆ καθ' ἡν ἡμέραν ἐπέτελλεν ἐπὶ τῆς γαλλικῆς σκηνῆς τὸ ἄθάνατον ἔργον, οὗτινος πανηγυρίζομεν σήμερον τὴν πεντηκονταετηρίδα.

»Οἱ πρῶτοι ἠθοποιοί, οἵτινες εἶχον τὴν τιμὴν νὰ τὸ διδάξωσιν, ἐξέλιπον πάντες, καὶ ἡδὲς ἔκτοτε περιφανῶς ἀντικατεστάθησαν. Γενεαὶ παρήλθον μετὰ γενεὰς κυβερνήσεις ἐπεσαν μετὰ κυβερνήσεις ἐπαναστάσεις ἐγένοντο πολλαί· ἀλλὰ τὸ δράμα ἐπέζησεν εἰς πάντα καὶ πάντας, ἐπὶ μᾶλλον εὐφρομούμενον καὶ ἐπὶ μᾶλλον νεάζον!

»Φαίνεται δέ, ὅτι καὶ εἰς τὸν ποιητὴν του αὐτὸν μετέδωκε μέρος τῆς αἰωνίας του νεότητος. Δυσάλωτος πρὸς τὸν χρόνον, δὲν γνωρίζεις, φίλτατε διδάσκαλε, τὴν παρακμὴν, καὶ διέτρεχεσαι πᾶσαν τοῦ βίου ἡλικίαν, ἀνὴρ πάντοτε διαμείνων. Ἡ ἀτάραχος τῆς μεγαλοφυΐας σου γονιμότης κατέκλυσε ἀπὸ ἡμῶς ἤδη καὶ ἡλικίας τὸν κόσμον διὰ πλημμυρίδος, ἧτις πάντοτε ἀναβαίνει. Ἡ ἐκμανὴς ἀντίστασις τῆς πρώτης ὥρας καὶ ὁ τραχὺς πόλεμος τῶν ἐπειτα χρόνων ἐχωνεύθησαν βαθμηδὸν εἰς θαυμασμὸν παγκόσμιον, καὶ οὐδεὶς ἀπέμεινε πλέον ἀποστάτης. Παρέχεις δὲ σήμερον τὸ σπάνιον καὶ μεγαλοπρεπὲς θέαμα μεγάλου ἀνδρός, παρρισταμένου εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἀποθέωσιν, καὶ ἐλαύνοντος τοῦ τελικοῦ του θριάμβου τῷ

νάμα, ὅπερ οὐδεὶς πλέον παρακολουθεῖ ὑβρι-
στῆς.

»Οτε ὁ Λαβριέρ προσηγόρευε τὸν Βοσσοῦ-
τον ἐν πληθούσῃ Ἀκαδημίᾳ πατέρα τῆς ἐκ-
κλησίας, ἐλάλει ἐκ τῶν προτέρων τὴν γλῶσ-
σαν τῶν ἀπογόνων. Ἀλλὰ σέ, φίλτατε διδά-
σκαλε, περιστοιχίζουσιν ἐνταῦθα αὐτοὶ οἱ ἀ-
πόγονοί, οἵτινες καὶ σέ προσαγορεύουσι προ-
πίνοντες: *εις ὑγείαν τοῦ πατρός!*»

Τὴν πρόποσιν τοῦ Augier παρεκολούθησεν
ἐτέρα τοῦ ὀνομαστοῦ ἠθοποιοῦ τοῦ γαλλικοῦ
θεάτρου Délaunay, ἐκ μέρους τῶν συναδέλφων
του, καὶ μετ' ὀλίγον ἄλλη τοῦ Γάλλου κριτικοῦ
Φραγκίσκου Sarcey, ἐξ ὀνόματος τῶν Γάλλων
δημοσιογράφων, εἰς ἣν καὶ ἀναστάς ὁ πολὺς
ποιητὴς ἀπήντησε διὰ συγκεκνημένης φωνῆς,
προπιῶν ὑπὲρ τοῦ Γαλλικοῦ τύπου, ἐν μέσῳ
φρενητιωδῶν χειροκροτημάτων καὶ παρατετα-
μένων εὐφημιῶν. Α.

ΑΘΗΝΑΙΚΑΙ ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

Κ'

Τῆς ΚΥΡΙΑΣ Χ***, Εἰς ΠΑΡΙΣΙΟΥΣ.

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 9 Μαρτίου 1880.

Δόξα τῷ Θεῷ καὶ προσκύνημα τῷ Κυρίῳ τῶν
Δυνάμεων, ὅτι μᾶς ἀπῆλαξε τέλος πάντων τῆς
φοβεράς βασιάνου, ἧτις ὀνομάζεται ἐνδυμασία
πρὸς χορὸν, τῆς ἔτι φοβερωτέρας, ἧτις ὀνομά-
ζεται χορὸς, καὶ τῆς φοβερωτάτης πασῶν, ἧτις
ὀνομάζεται ἀγρυπνία μέχρι πρωίας, καὶ cotil-
lon διαρκῶν τέσσαρας ὥρας. Ἐσυχάσαμεν ἐπὶ
τέλους, ἀγαπητῆ μου φίλη, καὶ δυνάμεθα τόρᾳ
ἐν πάσῃ ἀνέσει, διὰ μετανοιῶν καὶ χαλιαροα-
γίας, νὰ καθαρισθῶμεν ἀπὸ πάσης χορευτικῆς
ἀμαρτίας καὶ νὰ ἀποπλύνωμεν πάντα τὰ ἀπὸ
τῶν ἀπόκρεω καὶ τῶν μεταμφίσεων κρίματα
ἡμῶν. Ὁὰ τὸ κάμωμεν ὁμῶς ἀρά γε; Ἡ, του-
λάχιστον, θὰ τὸ κάμωμεν ὅλαι; Ἀμφιβάλλω
πολύ. Καὶ θ' ἀμφιβάλλῃς καὶ σὺ μαζύ μου, ὅταν
μάθῃς, ὅτι χθὲς ἀκόμη, σάββατον μόλις τῆς
πρώτης ἐβδομάδος τῆς τεσσαρακοστῆς, ἐχόρευον
— ὄχι ἐγώ, Θεὸς φυλάξῃ! — ἀλλὰ πολλαὶ φίλαι
μας. . . μέχρι τῆς τρίτης μετὰ τὸ μεσονύκτιον!
Καὶ πῶς λοιπόν, θ' ἀναφωνήσῃς βέβαια· δὲν ἐ-
χόρτασαν ἐπὶ δύο ἡδὴ μῆνας sandiwchs καὶ λε-
μονάδας; δὲν ἐκουράσθησαν οἱ πόδες των; δὲν
ἐβαρύνθησαν οἱ ῥωθῶνες τῶν ῥοφῶντες καπνὸν
κηρίων καὶ κονιορτῶν; δὲν ἐβαρύνθησαν αἱ γλῶσ-
σαὶ των ὀμιλοῦσαι μεταξύ δύο ἀντιχόρων περὶ
βροχῆς καὶ ἡλίου, περὶ χειμῶνος καὶ αἰθρίας,
περὶ ὑπουργικῆς κρίσεως καὶ Κωστοπούλου, περὶ
τῆς ὁδοῦ Πατησίων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητή-
ματος; Ὅχι, ἀγαπητῆ μου! οὐτ' ἐκουράσθησαν,
οὐτ' ἐβαρύνθησαν. Ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ φο-
βερὸν χθεσινὸν πραξικόπημα, τὸ ὁποῖον, ὡς μαν-
θάνω, πρόκειται νὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἄλλα
ὅμοια ἐντὸς ὀλίγου. Δὲν ἤξεύρω ἂν ὁ κόσμος ἐν

γίνει ἐλωλάθη ἐφέτος, ἢ ἐγὼ παραδόξως πρε-
σβυτιζῶ. Τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἡ μαγία τῶν
διασκεδάσεων, τῶν ἐσπερίδων καὶ τῶν χορῶν
δὲν ἐξέθύμανεν ἀκόμη, μ' ὅλον τὸ δυσάρεστον
douché, τὸ ὁποῖον ἐράφη κατὰ τῶν κεφαλῶν μας
ὁ ἀνεκδιήγητος χειμῶν τῆς παρελθούσης ἐβδο-
μάδος. Οὕτω δέ, μολονότι, κ' ἐφέτος καθ' ὅλους
τοὺς τύπους ἐωρτάσμεν τὰ Κούλουμα, μολο-
νότι, ὡς ἐμάντευον εἰς τὸ τέλος τῆς παρελθούσης
μου ἐπιστολῆς, ἠθρίασεν αἴφνης τὴν Καθαρὰν
Δευτέραν ὁ καιρὸς, οἰνεὶ ἀπὸ σκοποῦ καταδει-
κνύων, ὅτι ἐτραχύνθη μὲν ἵνα κάψῃ τὰς ἀμαρ-
τωλὰς ἡμῶν διασκεδάσεις, ἐγλυκάνθη δὲ πάλιν
ἐν μιᾷ νυκτὶ ἵνα καλέσῃ ἡμᾶς εἰς πανηγυρικὴν
προὔπαντησιν τῶν νηστειῶν καὶ τῆς μετανοίας,
ἡμεῖς ὅμως οὐ βουλόμεθα συριέναι, οὔτε σημεῖα
ἐκτιμῶμεν οὔτε οἰωνοὺς, ἐμμένομεν δὲ σκληρο-
τράχηλοι εἰς τὴν παραλυσίαν, καὶ ὁ Θεὸς πλέον.
ἔλεῃσαι καὶ οἰκτειρήσαι καὶ σώσαι ἡμᾶς. Αὐτὰ
δὲ περὶ τοῦ ἔλεγε καὶ σήμερον ἐν πολλῇ κατα-
νύξει καλοθρεμμένος τις Ἰσρακῆρξ, ὅστις ἐφρόν-
τισεν ἐπὶ τέλους νὰ μνημονεύσῃ ἐπιδεξιῶς πρὸς
τοὺς ἀκρατάς του καὶ μικρόν τι αὐτοῦ συγ-
γραμμάτιον, ὀρίζων συνάμα καὶ τὸ βιβλιο-
πωλεῖον, ὅπου ἡδύνατο νὰ τὸ ἀγοράσῃ ὁ βουλό-
μενος πρὸς ψυχικὴν αὐτοῦ οἰκοδομήν, ἀντὶ εὐ-
τελοῦς τιμῆς. Γνωρίζετε σεῖς αὐτοῦ, εἰς Παρι-
σίους, τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς Réclame, τὸ ὁποῖον
ὑπερβαίνει, ὡς βλέπετε, πᾶν ὅ, τι ὁμοειδὲς ἐπε-
νόησαν μέχρι τοῦδε οἱ Ἀμερικανοί;

Οὐχ ἦττον, μολονότι καὶ νηστεύοντες χορευο-
μεν, μολονότι καὶ μετανοοῦντες ἐν τεσσαρακο-
στῇ διασκεδάζομεν ὡς ἐν ἀπόκρεω, ἐσπεύσαμεν
ὅμως, ὡς ἄνθρωποι κατ' ἐξοχὴν τυπικοί, ν' ἀπο-
χαιρετίσωμεν δῆθεν τὰ Κρόνια καὶ πᾶσαν τὴν
πομπὴν αὐτῶν, ἄλλοι μὲν εἰς τὰς στήλας τοῦ
Ὀλυμπίου Διός, ἄλλοι δὲ εἰς τὸ Φάληρον. Ἐν-
νοεῖς ὅτι, ἀφοῦ ἡ ἀκτὴ τοῦ νέου Φαλήρου ἤρ-
χισε νὰ κάμῃ ἀνταγωνισμὸν εἰς τὰς στήλας
τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὁ κόσμος τῶν καθαυτῶ Κου-
λούμων ἐγένετο ἀραιότερος καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς
ἔτος ἐλαττοῦται. Μάτην ἤθελέ τις καὶ ἐφέτος
ἀναζητήσει ἐπὶ τῶν γραφικῶν καίτοι φαλακρῶν
λόφων, οἵτινες δεσπόζουσι τῶν ὀχθῶν τοῦ ἔηρου
Ἰλισσοῦ τὰς ποικίλας ἐκεῖνας συστάδας τῶν
σταυροποδητῆ καθημένων περίξ τρυβλίου ἐλαίων,
κρομμύων, θριδάκων καὶ τῆς ἀπαραιτήτου πλώ-
σκας· μάτην ἤθελέ τις ζητήσει τὰ παλαιὰ ἐ-
κεῖνα καὶ παροιμιακὰ ὄρη τῶν στραγαλίων, ἃ-
τινα ἔφρασε κυκλοειδῆς πορτοκαλλίων παρά-
ταξις, καὶ τὸ ἀπειράριθμον τάγμα τῶν κολυ-
ροπῶλων, περίξ τῶν ὁποίων ἐσκήρτων ἐκ γὰρᾶς
τῶν νηπίων τὰ ῥοδοπάρεια στίφη, καὶ τοὺς σκο-
ροδοσπεφεῖς βιολιστάς, καὶ τοὺς ὀπισθεν τῆς
κεφαλῆς των φέροντας τὴν προσωπίδα μετημ-
φισμένου, καὶ τῶν ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμ-
πίου ὀρχουμένων πᾶλληκαρίων τὸν ὄμιλον, καὶ